

Оила Институтининг Мазмун Ва Моҳияти

Қурбонова Гузал Сайдахматовна¹

Аннотация: мазкур мақолада барчамиз учун муқаддас даргоҳ булган оила институтининг мазмун ва моҳияти чақида суз юритилган булиб, кишилиқ жамиятида оиланинг пайдо бўлиш тарихини, ижтимоий моҳиятини, ахлоқий - тарбиявий ролини ва бошқа хусусиятларини ўрганиш ғоят муҳимлиги куриб чиқилди. Оилага нисбатан аввалги ва ҳозирги дунёқарашлар, фикр- мулоҳазалар келтириб утилган.

Калит сузлар: маҳалла, кишилиқ жамияти, хонадон, ота-она, буви- бобо, ўғил- келин, қиз-куёв, нуклеар оилалар, демографик сиёсат, оила.

Кириш

Ўзбек халқини оилавий муносабатларини тарихий нуқтаи назардан ўрганиш ҳозирги кунда ҳам илмий ҳам амалий аҳамиятга эга масала сифатида қаралмоқда . Кишиларнинг оилавий муносабатлари инсоният тарихининг қадимги даврига бориб такалади Шу ўринда бундай ўзаро муносабатлар тарихий этнографик адабиётларда муайян таризда ўз ифодасини топганлигини қайд этиш зарур. Исломи динининг муқаддас китоби “ Қуръони Каримда”ги ва Ҳадиси шарифлардаги оиланинг турмиш тарзи, қариндош уруғчилик муносабатларига оид ахлоқий фалсафий қарашлар ҳозирги кунда ҳам ўз аҳамиятини йўқотган эмас. Оилада фарзандлар тарбиясига оид ахлоқий -маънавий қарашлар , инсон камолатига оид илғор ғоялар барча даврларда шарқ мутафаккирларининг диққат марказида бўлиб келган².

Шу маънода туркий халқлар жумладан , ўзбеклар тарихини ўрганишда муҳим маъна лардан бири, хусусан ўрта аср муаллифлари Маҳмуд Қошғарийнинг “ Девони луғатит турк “ ҳамда тарихий этнографик маъна Ризоуддин ибн Фаҳруддиннинг “ Оила” асарлари алоҳида ўрин эгаллайди. Бу асарларда ўзбекларнинг қадимги аجدодлари ижтимоий турмишига оид қисқача маълумотлар учрайди, жумладан, қадимги туркий этносларнинг оилавий турмиш тарзи, урф- одат ва маросимларини, диний эътиқод ва тасаввурлари ҳақида айрим этнографик мазмундаги қайдлар мавжуд. Уларда оила аъзолари ўртасидаги ўзаро алоқалар, кўни кўшничилик муносабатлари ҳақида ҳам айрим маълумотлар учрашини қайд этиш зарур³.

Тадқиқот объекти ва методлари

Оила ижтимоий ҳодиса сифатида инсониятнинг улуғ кашфиёти саналади. Ўзбекистон Республикаси биринчи президенти Исмоил Каримов таъкидлаганидек: “ Шарқда қадим - қадимдан оила муқаддас ватан саналган . Агар оила соғлом ва мустаҳкам бўлса маҳаллада тинчлик ва ҳамжихатликка эришилади. Бинобарин, маҳалла-юрт мустаҳкам бўлсагина давлатда осойишталик ва барқарорлик ҳукм суради. Зеро, оила фаровонлиги - миллий фаровонлик асосидир.”

Шу боисдан кишилиқ жамиятида оиланинг пайдо бўлиш тарихини, ижтимоий моҳиятини, ахлоқий - тарбиявий ролини ва бошқа хусусиятларини ўрганиш ғоят муҳимдир. Бу соҳада оилашунослик ижтимоий фанларда алоҳида бир тармоқ сифатида шаклланган . Аслида “Авесто“, Қуръони карим ва муқаддас ҳадисларда ўз сарчашмасини олган оилашунослик ҳақидаги қарашлар Абу Наср Фаробий , Абу Райҳон Беруний , Абу Али ибн Сино, Унсурол Маолий Кайковус , Алишер Навоий ва бошқа мутафаккирларнинг асарларида бир мунча ривож топди, улар бу масалани, асосан ота –она ва фарзанд муносабатлари доирасида талқин қилиндилар.

Оила аслида арабча “аёлманд ,ниёзманд “маъноларини англатувчи оил” сўзидан чиққанлиги “ Фарҳанги забони тожики “да қайд қилинган . Янги тузилган беш жилдлик “Ўзбек тилининг изоҳли луғати “ учинчи китобида ҳам бу сўзнинг арабчалиги таъкидланиб, унинг беш маъноси фарқланади. Дастлабки ва бош маъноси: “Эр-хотин, уларнинг бола чақалари ва энг яқин туғишганларидан иборат бирга яшовчи кишилар мажмуи, хонадон “. Иккинчиси- кўчма маънода: Бир мақсад, маслак билан бирлашган кўп кишилар, халқлар, мамлакатлар”. Учинчи маъноси: “Ўсимликлар ва ҳайвонлар систематикасида тузилиши жихатдан бир бирига ўхшаш келиб чиқиши жихатидан ҳам ўзаро яқин бир неча уруғни ўз ичига олган гуруҳ : Дуккакдилар оиласи . Ўрдақтумшиқдилар

¹ Тошкент шаҳар Сирғали тумани, Тошкент давлат педагогика университети таянч докторанти Ўзбекистон тарихи ихтисослиги

² Юсуф Хос Ҳожиб Қутадғу билиг, - Т. , 1990.- б 12 -137; Абу Али Ибн Сино .Тиб қонунлари .- Т, Ҳикмат . – Т.,1994.-б , 8-9; Кайковус .Қобуснома .-Т ., 1990 .-б .83-88

³ Маҳмуд Қошғарий девони луғатит турк .- Т., 1960. Т.Ш; Ризоуддин Ибн Фаҳруддин . “ Оила “ / Маъсул муҳаррир Ирисов А .-Т .,1991 .- б.-28-44.

оиласи “Тўртинчи маъноси :”Қардош тиллар гуруҳи: Олтой тиллар оиласи . Сом-хом тиллар оиласи “ Бешинчи маъноси жонли сўзлашув тилида : “ Рафиқа ,хотин . Оилам мактабда ўқитувчи “⁴

“Оиланинг келиб чиқиши ҳали батамом ойдинлаштирилган эмас , -деб ёзилади “ Философия луғати “да . - Мутахассисларнинг аксарияти ибтидоий жамоа тузимининг аввалида тартибсиз жинсий алоқалар ҳуким сурган ва у вақтда оила ҳали бўлмаган . ,бу алоқалар ўрнини группавий никоҳ эгаллаган.

Оила инсон учун муқаддас даргоҳ бўлиб ,у инсонларнинг табиий,иктисодий, ижтимоий , ҳуқуқий ва маънавий муносабатлари замирида юзага келган. Оила тақдири унинг расмий тус олиш лаҳзасидан бошланади, шундагина эр хотин олдида , хотин эр олдида , улар ота -она сифатида фарзандлару қавму қариндошлар ,маҳалла куй, қисқаси , жамият олдида , ўз навбатида, фарзандлар ҳам ўз ота-оналари ва эл-юрти олдида масъулият сезадилар ва бурчли эканликларини ҳис қилиб яшайдилар .

Оила жамият ичидаги кишилар бирлиги сифатида шу жамият низомлари асосида яшасада, оилавий муносабатлар нисбатан мустақил ходисадир , унинг ички ишлари унда яшовчиларнинг ўз шахсий юмушлари ҳисобланади, оила ишларига бировнинг аралашувига ҳаққи йўқ ,шу маънода оила жамиятининг муқаддас ва дахилсиз уйдир ёхуд бошқача қилиб образли ифодалаганда ,оила мустақил мухториятдан иборат салтанатдир. Бу салтанатнинг подшоҳи - ота ,вазир- онадир.Оила жамият таркибида экан , оилавий муносабатлар ҳам шу жамиятга мансуб ижтимоий – иктисодий, сиёсий - мафкуравий ва манавий – ахлоқий муносабатлар замирида ва таъсирида кечади, шу жараёнга хос ўзгаришлар асосида ўзгариб, ё такомиллашиб, ё маҳдудликка гирифторм бўлган тақдирда таназзулга учраб бораверади.

Оила таназзули , фикримизча, тубандаги беш омилга боғлиқ ҳолда юз беради. Биринчиси - эр –хотиннинг маънавий -ахлоқий жихатдан бир –бирига мос келмаганлиги туфайли. Иккинчиси -фарзандсизлик оқибатида. Айниқса ўзбек оилаларида бу мисилсиз фожия тарзида қабул қилинган . Учинчиси – шу ҳолатнинг тескариси бўлиб, уч - тўрт хотиндан туғилган кўп фарзандлар орасидаги мерос талашув натижасида . Бу ҳодиса ибтидоий ўтмишда юзага келган пуналуал оила бағрида кўрина бошлаган эди, аниқроғи, бегона аёлнинг оилага кириб келиши оқибатида бу оиладаги фарзандларнинг уни қай йўсинда қабул қилганликлари ёки аксинча, бегона аёлнинг бу фарзандларни қандай қабул қилганлиги айрича роль ўйнай бошлайди . Патриалхал тузум ақидаларига кўра онаси вафот этган бола хола ва бошқа қариндош аёллар тарбиясида қолган . Улар болани ўз меросхўри санаганлар . Отанинг бегона уруғдаги аёлга уйланиш одати юз бергач эса ,бола бу ҳуқуқлардан маҳрум этила бошланган . Ота учун ҳам эри оиласида дуч келган фарзанд бегона- ўғай она ўртасида душманчилик муносабатларининг пайдо бўлишига шарт шароит туғдирган . Қолаверса ,полигам оилада мерос учун кураш натижасида аёллар кўпинча душман кутибга айланиб қолиб,уларнинг ҳар қайсини си мероснинг кўпроқ қисмига эга бўлишига ҳаракат қилиш асносида меросхур кундошларини ва уларнинг болаларини ёмон кўрадиган бўлиб қолди . Мерос учун кураш нафақат кундошлар ўртасида ,балки ўғай ака-укалару ўғай опа –сингиллар ўртасида ҳам муросасизликни юзага келтирди ва бирмунча кучайтирди.

Шуни ҳам таъкидлаш жоизки ,онанинг ўзганинг боласини ўз боласидай қабул қила олмаслиги ,баъзан унга ёмонликни раво кўриши аёл- онанинг физалогик -психологик ҳолатларига ҳам боғлиқдир. Негаки, она тўққиз ой мобойнида ўз вужудида янги вужуд яратади, жонсиз танага жон бахш этади ,ўз қонидан қон беради . Неча –неча тунларни шу мурғак жонга бағишлаб бедор ўтказида . Оқ сут беради . Ўғай боласига-чи ,шундай қила олганми,. Йўқ .Худди шу омил ўғай онанинг етим болани ёмон кўришига, “бировнинг боласи“ ёки “ ўзганинг боласи “ деб ажратишига ва унга шавқатсиз бўлишига олиб келади .Бу хилдаги угайлик иллати нафақат оиланинг , ҳатто бутун бошли салтанатларни ҳам инқирозга олиб келган омил сифатида тарихда фожияли из қолдирганлигига оид анчагина мисоллар бор .Бундан кўриниб турибдики ,ўғайлик ҳам иктисодий ,ҳам ижтимоий сиёсий ,ҳам маънавий- ахлоқий омиллarga боғлиқ иллат бўлиб , ҳар қандай соғлом оилага ҳам дарз етказида .

Тўртинчиси – мафкуравий омил бўлиб , бу қизил империя ҳукимронлиги даврида миллий оилавий муносабатларга беписанд қарашда номоён бўлди ., Бундай беписанд қараш мохиятини эътиборли газеталаримиздан бири тўғри таъкидлаганидек ,” Ота – онани боқиш ва тарбиялашдек машаққатли ишдан , аёлни уй рузғор юмишларидан қутқариб ,бу ғоят маъсулятли вазифаларни ижтимоийлаштиришни режалаштирган комунистлар оила ва оилавий муносабатларнинг дарз кетишига сабабчи бўлдилар . Бундан мақсад битта эди , у ҳам бўлса бола мурғаклигидан бошлаб на ота –онаси ,на миллатию ватанини билмасин , ўзлигини англамасин ,аниқроғи Кремилдан туриб берилган ҳар қандай топширикни мулоҳазасиз бажарадиган манкуртларга айлансин .

Ўз қабиҳ мафкураларини ўйлаб иш юргизган “ қизил раҳнамолар” нинг узокни ўйлаб ўтказган сиёсатлари маълум жирканч таъсирини ўтказди . Болаларни етимлар ,кекса ота – оналарни ғариблар уйга жойлаштириш ҳоллари кўзга ташлана бошлади . Ёшларнинг ота –оналари хошиш -иродасига бўйсунмай турмиш қуришлари рағбатлантирилди. Оқибатда айрим оилаларимиз миллий ўзлигини йўқотди . Ичкиликбозлик ,ахлоқсизлик, фахш ишларига муққасидан кетиш ҳоллари кўзга ташлана бошлади. Оила шаънини улуғлаш авлодлар анъаналарини қадишлаб ,уларга содиқ бўлиш қаби миллий фазийлатларга “ эскилик сарқити деб қаралди “⁵ Бешинчиси - тантиқроқ ўсган

⁴ Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 5 жилдли .учинчи жилд , “ Ўзбекистон миллий энциклопедияси “ Давлат илмий нашриёти , Тошкент нашриёти, Тошкент ,2007,97 бет.

⁵ “АДОЛАТ” газетаси, 1998, 13 март

айрим ёшлар орасида турмиш машақатларига чидамсизлик , турмишни енгил тушиниш, ўткинчи хою хаваслар билан яшашга мойиллик илллати . Шундай иллатлар туфайли ҳозирги ўзбек оиласи ҳам маълум даражада талофат кўраётгани ҳеч кимга сир эмас .Бундай ҳолат нафақат жамиятни ,балки давлатни ҳам ташвишлантормаслиги мумкин эмас, албатта. Ўзбекистон Республикаси биринчи президенти Ислон Каримов ҳам Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 5 йиллигида сўзлаган нутқида, Олий Қонунимиздаги оила ҳимоясига бағишланган бандини ислоҳ қилиш истагини изоҳлаб айтган фикрида ана шу ташвишни кўзда тутган . “Мен бугун мана шу борадаги бир муҳим масалага эътиборингизни жалб қилмоқчиман . Сўз оила ҳақида ,унинг жамиятимизда ,хаётимиздаги роли ўрни ҳақида бормоқда.

Ўзбекистон Конституциясида “Оила жамиятнинг асосий бўғинидир ҳамда жамият ва давлат муҳофазасида бўлиш ҳуқуқига эга“, деб ёзилган .

Мен ҳозир айтгардимкий, “ ...ҳуқуқига эга“ дегани сал юмшоқроқ айтилган. Унинг ўрнига , оила жамиятнинг асосий бўғинидир . Оила жамиятимиз ва давлатимиз муҳофазасида , ҳимоясида бўлиши шарт , деб ёзардим. Нега деганда ,бугунги замон шуни тақозо қиляпти “ . Чиндан ҳам истиқлол туфайли шу аччиқ ҳақиқатни теран англаш имкони туғилди ва бу эҳтиёжга айланди. Дарҳол жамиятимизни соғломлаштириш учун соғлом оила ва оилавий муносабатларни барқарор этиш давлат сиёсатида муҳим ўрин эгаллай бошлади . “ Оила ҳақида гапирар эканмиз, - авваллабор, оила ҳаётнинг абадийлигини , авлодларнинг давомийлигини тامينлайдиган, муқаддас урф-одатларимизни сақлайдиган , шу билан бирга , келажак насыллар қандай инсон бўлиб етишишига бевосита таъсир кўрсатадиган тарбия ўчоғи эканлигини тан олишимиз керак”.

Шу маънода ҳозирги замондаги ўзбек оиласи бундан минг беш юз йил илгари, ҳатто қолаверса, асримиз бошларидаги ўзбек оиласидан бир мунча фарқ қилсада , лекин ўтмишдаги ўзбек оилаларига дахилдор энг илғор ҳаётий тажрибалару ананаларни ўзлаштириб, шу жараёнда собиқ шуролар тузими даврида байналмилал оилавий сиёсат зулимлари таъсирида анчагина ўзгарди . Натижада анъанавий кўп бўғинли ўзбек оиласи билан бирга , асосан, шаҳарларида фақат эр – хотин ва болалардангина иборат нуклеар оилалар ҳам юзага келди . Ота-она , буви-бобо,ўғил- келин, қиз-куёв ва невара – чеваралардан иборат ананавий кўп бўғинли ўзбек оилалари нисбатан қишлоқларда кўпчиликни ташкел этади . Ўзбекистон аҳолисининг учдан икки ҳиссасининг қишлоқларда яшаётгани инобатга олинса, халқимизнинг ананавий кўп бўғинли оила ҳаётига чуқур кўникканлиги янада ойдинлашади .

Оила тарихий – ижтимоий ҳодиса сифатида кишилик жамиятида қатор вазифаларни бажариб , ҳам ўзи, ҳам жамиятимизнинг такомиллашувини тامينлаб келмоқда. Қуръони каримда ҳам эр хотиннинг яқинлашувидан асл мақсад фарзанд талаб қилиш эканлиги “ Бақара “ сурасининг 223- оятида махсус таъкидланган : “ Хотинларингиз зироатгоҳингиздир .Бас зироатгоҳингизга хоҳлаган ҳолатингизда яқинлашаверинг ва ўзингиз учун яхши амаллар тақдим қилинг !”⁶ Зеро, фарзанд эр ва хотин муносабатларини, демакки, оилани мустаҳкамловчи илоҳий неъматдир. Қизларни чиқараётганда кексаларнинг “Илоё этагиндан кўпайгин, ували -жували бўлгин “ дея алқашлари ҳам шундан қолган . Фарзандларнинг дунёга келиши оиланинггина қувончи эмас , рост, бунда оила аъзолари кўпаяди ,аммо ҳаммадан аввал шу фарзанд мансуб бўлган халқ , миллат кўпаяди , жамият тўлишади . Шу маънода оилада қанча бола бўлиши масаласи демографик сиёсат асосини ташкел этади .Ўзбек халқида қадимдан аёлларни хурмат қилиш шараф саналиб келинган . Зеро, зардуштийликнинг муқаддас китоби “Авесто”да фарзанд кўрган аёлни алқаш , уни ҳар гал бола туққанида бир туя билан рағбатлантириш қонунийлаштирилган . Аксинча, балоғатга етиб, қасддан турмуш қурмаётган қизни қопга солиб 25 дарра уриш ва йигитга тамға босиб, оғир занжирни белига боғлаб юриши билан жазолаш буйрулган. Афтидан, бу талаблар исиз кетмаган, бильакс, халқда кўп фарзандликка рағбат уйғотган . Натижада “ўнта бўлса - ўрни бошқа , қирқта бўлса - қилиғи” деган ақида ўзбек оиласидаги болапарварликни шакиллантирган. Шу боисдан ўзбекларда туғулиш нисбатан кўпроқ экан бу халқимиздаги болапарварлик анъанасининг ифодаси саналмоғи шарт.

Муҳокама ва олинган натижалар

Бироқ шуни таъкидлаш жоизки, жаҳонда айни замонда кечаётган демографик сиёсат ўзбек оиласини ҳам бефарқ қолдирмётир. Хусусан, истиқлол туфайли кун тартибига қўйилган соғлом авлод учин кураш мақсадлари ишини соғлом оиладан бошланишини тақозо эта бошлади. Бу ҳол оилани режалаштириш масаласини келтириб чиқарди . Оилани режалаштириш бола туғилишини тартибга солинишини англатада , бу масалада жаҳон демографик сиёсатда икки йўналиш ҳуқим суриб келаятганини эслатишига тўғри келади :

Биринчи йўналиш - оилани ихтиёрий услубда режалаштириш. Бунда қанча фарзанд кўриш масаласини ҳар бир оиланинг ўзи ҳал қилади. Иқтисодий тараккий этган мамлакатларда аёлларнинг маълумотлилик даражаси ўсиб, ишлаб чиқаришда бандликлари ошган, шунингдек, тиббий ҳимояланиш имкониятлари кенгайган вазиятда бир ёки икки фарзанд кўриш билан чекланиш ананага айланаётир. Бу ҳол, айниқса, Европа мамлакатларида тобора чуқирлашаётир. Аҳвол шу даражага бориб етдики, бу мамлакатларда туғиш беҳад камайиб кетаётган фавқулотда ижтимоий ташвишга айлана бошлади .

Иккинчи йўналиш - оилани сиёсий йўл билан давлат томонидан режалаштириш. Бундай демографик сиёсат Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатларида 20 аснинг ўрталаридан қўллана бошланди . Зеро, бу даврга келиб ,

⁶ Қуръони карим .Т., “ Чўлпон”, 1992 , 27 -б

бу мамлакатларда туғилиш шиддатли тус олиб , аҳолини озиқ-овқат , кийим-бош ва иш билан таъминлаш ташвишли муаммо сифатида жиддий тус ола борди . Маълумотларга кўра , 1900-1950 йилларда ривожланаётган давлатларнинг аҳолиси ўртача ҳисобда йилига бир фоиздан кўпайган бўлса , 1950-1965 йилларда икки уч фоизга кўпайди . “ Натижада ривожланаётган давлатлар оилани режалаштиришга - туғилишни чеклашга қаратилган демографик сиёсат аҳоли ўртасида турли сиёсий, ижтимоий , тиббий ва иқтисодий тадбирлар ўтказиш йули билан амалга оширилди”⁷.

“Шарқда қадим қадимдан оила муқаддас Ватан саналган,- деган эди президент Ислом Каримов. Агар оила соғлом ва мустаҳкам бўлса , маҳаллада тинчлик ва ҳамжиҳатликка эришилади . Бинобарин , маҳалла -юрт мустаҳкам бўлсагина, давлатда осойишталик ва барқарорлик ҳуким суради“. Бу ўз навбатида, оилада шакилланган маънавий - ахлоқий анъаналар ва шу асосда келиб чиқувчи вазифаларнинг не чоғли адо қилинишига узвий дахилдордир . Сирасини айтганда, оила маънавий- ахлоқий муҳити ўзига хос шакилланиш тарихига эга, у оила тарихи қадар қадимий йўлни босиб ўтган . Бу йўлни Абдулла Қодирий Анвар тилидан Раънога оила қуриш туғрисидаги таклифни изҳор қилиш жараёнида шундай баён этган эди: “ -Туғилгандан сўнг ўсиш, ўсгандан сўнг икков –икков бўлиб яшаш бор - деди Анвар ва бироз тўхталиб олди. –Жуфтлик ёлғиз кишилар орасидагина эмас , Ер юзидаги ҳар бир махлукда ҳам бор ... Масалан, тоғлардаги охулар , ўрмонлардаги тўтилар, чамандаки булбуллар ҳам ёлғиз эмас , жуфт яшайдилар ... сенингча, қандай , мен уни билмайман аммо жуфтланишнинг менимча, энг муҳим бир шарт борки, ул ҳам ҳар икки тарафнинг муҳаббат занжири билан бир –бирига қаттиқ боғланишларидир ... Биз икков ёшлиқдан бирга яшаб келамиз, орамизда махфий сирларимиз йўқ ва бизнинг ўзаро сирларимизга воқиб бўлган чет кишилар ҳам йўқ! Шунга биноан сен билан маним ҳар тўғрида ҳам очиқ сўзлашмаганимизга ҳеч бир монийлик бўлмас, деб ўйлайман ...агар янглишсам, икковимизни бир – биримизга муаммоларимиз самимий ва юракларимизнинг тепиши ҳамоҳангдир! Ёки янглиш сўзладимми, Раъно?”⁸.

Хулоса

Кўринадики, шунчаки жуфтликнинг мавжудлиги оилани англатавермайди , балки унда жуфтликни юзага келтираётганлар орасида икки тарафнинг бир-бирини тенг кўриши ,бир-бири билан севиб– севилган бўлиши, бир-бирини ҳурмат қилиши ва кечира билиши, ўзаро муносабатларидаги сирларни махфий тута билиши ва эъозлай олишлари, бир-бирларига чексиз самимият кўрғаза билишлари , ўзаро рост сўзлаб бир- бирларини алдамасликлари, аяшлари , ғамхўрлик қилишлари ҳар қандай вазиятларда бир-бирларига суяна олишлари, ишончлари, бардошларидан иборат. Маънавий-ахлоқий омилсиз оила мўрт омонат бўлади. Оилани бунёдга келтиришдан кўра уни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлашнинг чандон оғирлиги ҳам шунда.

Ўзбек оилаларида муҳаббатга садоқат алоҳида зийнат саналади . Фарбдагидай эркин муҳаббат туйғуси ўзбек оиласига ётдир . Шу боисдан ҳам ўзбек оиласи жаҳондаги энг мустаҳкам оилалардан ҳисобланади .

Маълумки, оила ҳар бир жамиятнинг бошланғич хужайраси ҳисобланади.

Оила мустаҳкам, тинч, ҳалол ва пок бўлса, жамият ҳам осойишта, мустаҳкам, фаровон бўлади. Аксинча, оилаларда порокандалик, бузғунчилик бўлса ҳалол ҳаромнинг фарқи қолмаса, ўша жамият бузилади, тинчи йуқолади , охир оқибат у чуқур таназзулга юз тутади .

Шунинг учун ҳам қадимдан ҳар бир жамият оила масаласига катта этибор бериб , оилаларнинг мустаҳкам ва бахтиёр бўлиши учун имконида бор бўлган барча чора ва тадбирларни кўриб келган .

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Абдулла Қодирий . Меҳробдан чаён // Роман. Тошкент, Ўз даврнашр, 1959 , 96 – 97 – бетлар
2. “Миллий тикланиш” газетаси, 1997, 23 декабр
3. Юсуф Хос Ҳожиб Қутадғу билиг, - Т . , 1990.- б 12 -137; Абу А ли Ибн Сино . Тиб қонунлари .- Т, Ҳикмат . – Т.,1994.-б , 8-9; Кайковус .Қобуснома .-Т ., 1990 . –б .83-88
4. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 5 жилдли . учинчи жилд , “ Ўзбекистон миллий энциклопедияси “ Давлат илмий нашриёти , Тошкент нашриёти, Тошкент ,2007,97 бет.
5. Маҳмуд Қошғарий девони луғатит турк .- Т., 1960. Т.Ш; Ризоуддин Ибн Фахруддин . “ Оила “ / Маъсул муҳаррир Ирисов А .-Т .,1991 .- б.-28-44.
6. Қуръони карим . Т., “ Чўлпон”, 1992 , 27 -б
7. “АДОЛАТ” газетаси, 1998, 13 март

⁷ “Миллий тикланиш” газетаси, 1997, 23 декабр

⁸ Абдулла Қодирий . Меҳробдан чаён // Роман. Тошкент, Ўз даврнашр, 1959 , 96 – 97 – бетлар